

ЮРИДИЧНІ ДЕФЕКТИ ЗЕМЕЛЬНО-ПРАВОВИХ НОРМ: ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ

Коваленко Т.О.

(доктор юридичних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри земельного та аграрного права юридичного факультету Київського національного університету ім. Тараса Шевченка)

Анотація. В статті обґрунтовано різні критерії класифікації юридичних дефектів земельного-правових норм – за земельно-правовими інститутами, залежно від змісту юридичних дефектів та результатів їх негативного впливу на досягнення мети правового регулювання земельних відносин. Детально досліджено логіко-структурні дефекти (юридичні дефекти внутрішньої форми, структури земельного-правової норми, колізія, конкуренція, прогалини, дублювання) та техніко-юридичні дефекти земельного-правових норм (дефекти земельного-правової термінології, невиправдане використання бланкетних та відсильних норм, невизначеність земельного-правових норм, декларативність, надмірна конкретизація та невиправдана деталізація норм земельного права).

Ключові слова: земельне право; юридичні дефекти; логіко-структурні дефекти земельного-правових норм; техніко-юридичні дефекти земельного-правових норм; юридична колізія; конкуренція норм; юридичні прогалини; дублювання.

Аннотация. В статье обоснованы различные критерии классификации юридических дефектов земельного-правовых норм – за земельно-правовыми институтами, в зависимости от содержания юридических дефектов и результатов их негативного влияния на достижение цели правового регулирования земельных отношений. Подробно исследованы логико-структурные дефекты (юридические дефекты внутренней формы, структуры земельного-правовой нормы, коллизия, конкуренция, пробелы, дублирование) и технико-юридические дефекты земельного-правовых норм (дефекты земельного-правовой терминологии, неоправданное использование бланкетных и отсылочных норм, неопределенность земельного-правовых норм, декларативность, чрезмерная конкретизация и неоправданная детализация норм земельного права).

Ключевые слова: земельное право; юридические дефекты; логико-структурные дефекты земельного-правовых норм; технико-юридические дефекты земельного-правовых норм; юридическая коллизия; конкуренция норм; юридические пробелы; дублирование.

Legal Defects of Land Legal Norms: Classification Approaches

T. Kovalenko

Annotation. In the article different criteria for the classification of legal defects of Land law have been substantiated: 1) depending on the legal institutions of Land law a) legal defects of general part of Land law of Ukraine and b) legal defects of special part of Land law of Ukraine; 2) depending on the content of legal defects a) logical structural defects and b) technical legal defects; 3) depending on the results of negative impact on the achievement of goal of land relations' legal regulation a) legal defects can complicate the regulation or b) block it.

Logical structural defects occur in the event of non-compliance with the rules of logic during the construction of legal norms, when the requirements concerning legal norms structure are violated. Logical structural defects of legal provisions include legal defects of the internal form (structure) of land legal norms, conflict of law, competition, gaps, duplication of law norms, aimed at land relations' regulation. Legal defects of inner form, structure of land legal rules are in the absence of hypotheses or sanctions. Conflict of law is a contradiction between the requirements of legal acts, regulating identical land relations, the application of which leads to different legal results. The essence of competition law is the difference between the requirements of legal acts, regulating identical land relations, the application of which leads to the same legal results. Gap occurs in the absence of land law rules that would regulate specific land relationship, which falls within the scope of legal impact and for various objective and subjective circumstances requires its legal regulation. Duplication of land legal norms is the existence of several legal norms, that regulate the same group of land relations and are identical by their content and legal influence methods.

Technical legal defects of land legal norms are drawbacks in the forms of law. They occur because of failure to comply with the legislative technique for drafting normative legal acts. Technical legal defects of legal norms of Land law are defects of legal terminology, unjustified use of blanket norms, uncertainty of land legal

norms, declarative character of land legal norms, excessive concretization and unjustified detailed of land law regulations. In particular, when land legal norms do not content all significant elements of land relations, on regulation of which they are directed, there are such defects as uncertainty of land legal norms. Declarative character of land legal norms must be regarded as fixing in norms of law abstract requirements, which are technical by their nature and are characterized by the impossibility of their enforcement, performance, use or application. Excessive detailing and unjustified concretization of land legal norms occur when law-making subject goes beyond the legislative concretization and detalization, especially if there is no practical need to clarify certain rules. This situation creates obstacles of implementation of land rights of different subjects.

Keywords: *Land law; legal defects; logical structural defects of land legal norms; technical legal defects of land legal norms; conflicts of law; competition of legal norms; legal gaps; duplication of legal norms.*

Різновидом юридичних дефектів у механізмі правового регулювання земельних відносин в Україні є дефекти правових норм, специфіка яких може бути розкрита за умови проведення їх класифікації за різними критеріями.

Дослідження питань класифікації юридичних дефектів були розпочаті в радянській теорії права наприкінці ХХ ст. Так, у 1991 р. М. О. Власенко обґрунтував класифікацію логіко-структурних дефектів системи радянського права. У теорії права України та галузевих науках детально розглядаються підходи до класифікації окремих різновидів юридичних дефектів, насамперед колізій та прогалин (Д. Д. Лилак, О. В. Колотова, О. В. Майстренко, С. П. Погребняк, О. М. Пугачов, В. П. Тарануха, інші автори). Вказані проблеми є об'єктом уваги також вчених Білорусії (Г. О. Васілевіч, Т. І. Макарова та ін.) та РФ (С. А. Авак'ян, Н. А. Боброва, М. О. Жильцов, М. С. Матейкович, О. В. Ткачук, Ю. О. Тихомиров, С. І. Цибуляк, Н. І. Хлуднева та ін.). В науці земельного права України детальна класифікація колізій у земельному праві була запропонована у ряді робіт А. М. Мірошніченка [1; 2]. З урахуванням зазначеного метою даної статті є обґрунтування критеріїв класифікації юридичних дефектів земельно-правових норм та виявлення особливостей окремих різновидів вказаних дефектів.

Норми земельного права, які регулюють однорідні земельні відносини, розподіляються на земельно-правові інститути. В залежності від особливостей системи земельного права як галузі права України юридичні дефекти земельно-правових норм можуть бути класифіковані за правовими інститутами. З врахуванням доктринальних підходів юридичні дефекти земельно-правових норм у механізмі правового регулювання земельних відносин можна класифікувати на юридичні дефекти загальної частини земельного права України та юридичні дефекти особливої частини земельного права України. В свою чергу, юридичні дефекти загальної частини поділяються на дефекти правового режиму земель в Україні; дефекти прав на землю; дефекти права власності на землю; дефекти права землекористування; дефекти обов'язків власників землі та землекористувачів; дефекти правової охорони земель; дефекти гарантій прав на землю; дефекти правового забезпечення державного та самоврядного регулювання земельних відносин; дефекти правового регулювання юридичної відповідальності у сфері земельних відносин. Зокрема, до юридичних дефектів права власності на землю можна віднести прогалини правового регулювання права колективної власності на землю та права власності на землю Українського народу тощо. Юридичні дефекти особливої частини земельного права України включають дефекти правового режиму окремих категорій земель.

У теорії права та галузевих науках юридичні дефекти правових норм залежно від їх змісту поділяють на логіко-структурні та техніко-юридичні. Логіко-структурні дефекти з'являються внаслідок недотримання правил логіки при побудові правової норми та її закріпленні в тексті нормативно-правового акта, а також у випадку порушення вимог щодо структури правової норми. У правовій доктрині до логіко-структурних дефектів правових норм відносять колізії, антиномію (суперечності права), прогалини в праві, зайве (надмірне) дублювання, нераціональне розташування правових норм, логічну недосконалість правових конструкцій, незбалансованість диспозицій та санкцій правових норм, незбалансованість законодавчого регулювання окремих правових інститутів, чисто

технічні помилки [3, с. 7; 4, с. 12]. В цілому з наведеними позиціями можна погодитись, проте нераціональне розташування правових приписів більше стосується форми нормативно-правового акта, а не його змісту. Логічну недосконалість правових норм та технічні помилки навряд чи можна віднести до видів юридичних дефектів. Вони швидше виступають причиною появи дефектів у правовому регулюванні земельних відносин, зокрема таких як невизначеність правових приписів.

Юридичні колізії земельно-правових норм є відмінностями або суперечностями між приписами правових актів, що регулюють ті самі суспільні відносини, пов'язані із використанням, охороною та відтворенням земель [1, с. 15]. Істотною ознакою колізії правових норм, спрямованих на регулювання земельних відносин, є відмінність результатів застосування таких норм, що призводить до формування суперечливої практики регулювання певних земельних відносин та вирішення певних земельних спорів, породжує невизначеність правового впливу на сферу земельних відносин внаслідок неможливості прогнозування результатів застосування тих чи інших правових норм, негативно впливає на гарантованість прав суб'єктів земельних правовідносин. Зокрема, аналіз змісту правової норми щодо набувальної давності на нерухоме майно, закріпленої у ст. 119 Земельного кодексу України від 25 жовтня 2001 р. (далі – ЗК України) та ст. 344 Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 р. (далі – ЦК України), свідчить про істотні відмінності результатів застосування вказаних правових приписів. Так, у ст. 119 ЗК України гарантовано право громадянина лише на звернення до уповноважених органів щодо оформлення права власності чи права користування земельною ділянкою, якою особа добросовісно, відкрито та безперервно користується протягом 15 років. На відміну від ЗК України, у ст. 344 ЦК України не обмежується коло суб'єктів, які можуть набувати право власності на нерухомість на підставі набувальної давності лише громадянами, так як така можливість передбачена для всіх осіб, які можуть бути власниками певних об'єктів нерухомого майна. Крім того, у ЦК України гарантується право на отримання нерухомого майна у власність на підставі судового рішення та за умови добросовісного, відкритого та безперервного володіння протягом 10 років. Наявність вказаних колізійних норм земельного та цивільного законодавства, юридична недосконалість конструкції ст. 119 ЗК України призводить до звернення осіб до судів із позовами про визнання права власності на земельну ділянку на підставі ст. 344 ЦК України, а не відповідної норми земельного законодавства, що не зовсім узгоджується із ст. 9 ЦК України щодо субсидіарного застосування норм цивільного законодавства.

До логіко-структурних дефектів норм у механізмі правового регулювання земельних відносин можна віднести *конкуренцію правових приписів*. Конкуренція правових норм, спрямованих на регулювання земельних відносин, негативно впливає на ефективність правозастосування, гарантованість земельних прав, забезпечення охорони землі як основного національного багатства, оскільки призводить до формування неоднозначної практики тлумачення та застосування правових приписів, ускладнює вибір норм при використанні, застосуванні, дотриманні чи виконанні земельно-правових імперативів. Прикладом негативного, шкідливого впливу конкуренції норм на ефективність правового регулювання земельних відносин є конкуренція кримінально-правових норм. Зокрема, ускладнює кваліфікацію злочинів у сфері використання та охорони земель при притягненні особи до кримінальної відповідальності конкуренція ст. 239 «Забруднення або псування земель» та ст. 254 «Безгосподарське використання земель» Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 р. (далі – КК України). Зміст безгосподарського використання земель не визначається ні у кримінальному, ні у земельному законодавстві, що ускладнює застосування норм ст. 254 КК України внаслідок необхідності конкретизації судом цього оціночного поняття у кожному окремому

У теорії земельного права А. М. Мірошниченко обґрунтовує висновок, що колізія та конкуренція норм є різними поняттями, що не мають нічого спільного [2, с. 93]. Погоджуючись із відмінною правовою природою колізії та конкуренції правових норм,

варто зазначити, що вказані негативні явища у механізмі правового регулювання земельних відносин мають ряд спільних рис. Насамперед, вони характеризуються негативним впливом на ефективність земельно-правового регулювання, що дає підстави віднести їх до логіко-структурних дефектів механізму правового регулювання земельних відносин. Крім того, як для колізії, так і для конкуренції земельно-правових приписів є характерною наявність певної суперечності (колізія) або відмінності (конкуренція) у застосуванні земельно-правових приписів.

Серед логіко-структурних дефектів правового регулювання земельних відносин можна назвати *прогалини*. У земельному праві України прогалина полягає у відсутності норми земельного права, яка б врегульовувала ті земельні відносини, що підпадають під сферу правового впливу та за тих чи інших об'єктивних і суб'єктивних обставин потребують саме правового врегулювання. Сучасне земельне право України характеризується значною кількістю прогалин, наявність яких суттєво ускладнює правове регулювання земельних відносин. Так, не отримали розвитку в земельному законодавстві конституційні норми щодо права кожного громадянина користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону (ч. 2 ст. 13). У Конституції України не визначені межі здійснення права власності на землю від імені Українського народу органами державної влади та місцевого самоврядування (ч. 1 ст. 13). Для чинного ЗК України є характерною значна кількість бланкетних та відсилочних норм до законів, інших нормативно-правових актів, окремі з яких не прийняті до цього часу, що є свідченням істотної дефектності ЗК України, прийняття якого спричинило суттєве збільшення прогалин у правовому регулюванні земельних відносин. Так, в силу положень ЗК України використання земельних ділянок садівницьких товариств здійснюється відповідно до закону та статутів цих товариств (ст. 35), порядок використання земель іншого природоохоронного призначення визначається законом (ст. 46), порядок використання земель рекреаційного призначення визначається законом (ст. 52), порядок використання земель історико-культурного призначення визначається законом (ст. 54), межі адміністративно-територіальних утворень встановлюються в порядку та відповідно до закону (ст. 175), зонування земель здійснюється відповідно до закону (ст. 180) тощо. Незважаючи на вказані імперативні норми ЗК України, відповідні закони й досі не прийняті, що негативно впливає на гарантованість земельних прав суб'єктів земельних правовідносин, ефективність правової охорони землі як основного національного багатства, здійснення державного та самоврядного регулювання у земельній сфері.

До логіко-структурних дефектів правових норм в теорії права відносять *зайве (надмірне) дублювання*. Дублювання правових приписів є досить поширеним дефектом правового регулювання земельних відносин, яке полягає у наявності декількох правових норм, які регулюють одну й ту ж групу земельних відносин та співпадають за змістом і способами правового впливу. Негативний вплив дублювання земельно-правових норм у механізмі правового регулювання земельних відносин полягає у захаращенні правового простору непотрібними повторами, що веде до невиправданого збільшення обсягів земельного законодавства та, відповідно, ускладнення користування ним.

Для земельного права України притаманне як абсолютне дублювання (повторення правової норми дослівно в декількох нормативно-правових актах), так і відносне дублювання (норма повторюється в іншому словесному вираженні, але несе те ж саме змістовне навантаження). Прикладом абсолютного дублювання є визначення земель сільськогосподарського призначення, несільськогосподарських угідь, земель житлової та громадської забудови, що ідентично відтворені в ст. 22, ст. 38 ЗК України та ст. 14 Податкового кодексу України від 2 грудня 2010 р.

Значна кількість дублюючих норм у механізмі правового регулювання земельних відносин свідчить про наявність процесів інформаційної надмірності в земельному праві України, які виникають за умови вміщення однакових норм до кількох нормативно-правових актів або прийняття кількох нормативно-правових актів для регулювання одних

і тих же земельних відносин. Прикладом невиправданого дублювання земельно-правових норм та створення зайвого обсягу законодавчого матеріалу є Закон України «Про використання земель оборони» від 27 листопада 2003 р., більшість норм якого відтворюють дослівно чи викладені в дещо іншому словесному формулюванні, але тотожні по суті приписам ЗК України (ст. 77, ст. 100, ст. 115), Законів України «Про охорону навколишнього природного середовища» (ст. 40), «Про охорону земель» (ст. 35, ст. 48), «Про регулювання містобудівної діяльності» (ст. 31).

З урахуванням особливості будови правової норми, у випадку відсутності гіпотези або санкції, незабезпеченості реалізації матеріальних норм процесуальними нормами можна мають місце *юридичні дефекти внутрішньої форми (структури) земельно-правової норми*. У земельному праві норми процесуального та матеріального права є взаємозалежні та взаємообумовлені. Відсутність відповідних процесуальних норм позбавляє ефективності норми матеріальні, робить їх «дефектними», фактично перетворюючи на «правове сміття». Так, у ст. 41 та ст. 42 ЗК України закріплено право житло-будівельних (житлових) та гаражно-будівельних кооперативів, а також об'єднань співвласників багатоквартирних житлових будинків на безкоштовне отримання у власність земельних ділянок для житлового і гаражного будівництва. Водночас у ст. 118 ЗК України передбачено порядок безоплатної приватизації земельних ділянок лише громадянами. Відповідні процесуальні норми, спрямовані на визначення механізмів реалізації права на приватизацію земельних ділянок юридичними особами, відсутні як у ЗК України, так і у інших земельних законах.

На відміну від логіко-структурних, техніко-юридичні дефекти виявляються у недоліках не змісту, а форми правої норми, внаслідок недотримання вимог нормотворчої техніки при підготовці проектів нормативно-правових актів тощо. Зокрема, до техніко-юридичних дефектів правових норм у земельному праві можна віднести дефекти земельно-правової термінології, невиправдане використання бланкетних та відсилочних норм, невизначеність земельно-правових норм, декларативність земельно-правових норм.

Дефекти земельно-правової термінології негативно впливають на ефективність земельно-правового регулювання, зумовлюють неоднозначне тлумачення та застосування земельно-правових норм та можуть бути визнані різновидом дефектів правового регулювання земельних відносин в Україні. Серед дефектів земельно-правової термінології необхідно зазначити невиправдану синонімію, метонімію, синекдоху, необґрунтоване запозичення іноземної термінології, широке використання оціночних понять. Прикладом невиправданої синонімії в земельно-правовій термінології є вживання понять «загальнопоширені корисні копалини» та «корисні копалини місцевого значення». Як передбачає ЗК України, власники земельних ділянок та землекористувачі можуть використовувати для задоволення власних потреб загальнопоширені корисні копалини та торф (ст. 90, ст. 95). Разом з тим, чинне природноресурсове законодавство України не вживає поняття та не містить переліку загальнопоширених корисних копалин, що може ускладнити реалізацію земельних прав.

До техніко-юридичних дефектів у регулюванні земельних відносин відноситься також *невиправдане використання бланкетних та відсилочних норм*. Відсилка є специфічним засобом зв'язку нормативно-правових актів різної юридичної сили, метод контакту земельних законів з іншими правовими актами. Відсилки мають позитивне значення – сприяють економії законодавчого простору, усувають дублювання правових норм, надають можливість для комплексного використання термінів та їх дефініцій. Разом з тим, необґрунтоване насичення законодавства відсилочними нормами веде до невиправданого збільшення числа підзаконних актів. Зокрема, чинний ЗК України «переповнений» такими нормами, у ньому більше двадцяти раз вжито словосполучення «відповідно до закону» та більше п'ятдесяти – «визначається/встановлюється законом». Відсутність окремих законів, інших нормативно-правових актів, до яких відсилає ЗК України, дає підстави для констатації факту декодифікації земельного законодавства у

сучасних умовах. Невиправдане використання бланкетних та відсилочних норм є поширеним юридичним дефектом та зустрічається в інших земельних законах та підзаконних нормативно-правових актах. Так, у прийнятому відповідно до ч. 2 ст. 164, п. 4 розділу IX «Прикінцеві положення» ЗК України Законі України «Про охорону земель» міститься близько 20 відсилочних норм, що зумовлює необхідність розробки та прийняття більше 10 нових нормативно-правових актів різної юридичної сили для забезпечення його ефективної дії, більшість з них до цього часу ще не прийняті.

Серед техніко-юридичних дефектів у механізмі правового регулювання земельних відносин є *невизначеність земельно-правових норм*, яка виявляється у логіко-мовних відступах, деформаціях у побудові та вираженні земельно-правових норм, у відсутності точного, повного нормативного правового припису, що неминуче спричинює зниження регулятивних властивостей земельного права, ускладнює тлумачення його норм та перешкоджає їх ефективній реалізації. Земельно-правові норми є моделями певних земельних відносин, тому повинні відображати характерні особливості, властивості саме тих земельних відносин, на регулювання яких вони спрямовані, містити вказівки на необхідні елементи цих відносин (суб'єктний склад, об'єкти, зміст). Невизначеність земельно-правових норм є досить поширеним дефектом правового регулювання земельних відносин. Так, відповідно до ст. 31 ЗК України землі фермерського господарства можуть складатися із а) земельної ділянки, що належить на праві власності фермерському господарству як юридичній особі, б) земельних ділянок, що належать громадянам – членам фермерського господарства на праві приватної власності, в) земельної ділянки, що використовується фермерським господарством на умовах оренди. Подібна норма закріплена також у ст. 12 Закону України «Про фермерське господарство» від 19 червня 2003 р., у ч. 2 якої конкретизовано, що права володіння та користування земельними ділянками, які знаходяться у власності членів фермерського господарства, здійснює фермерське господарство. При цьому з тексту ні зазначених норм, ні інших норм земельного законодавства чітко не зрозуміло, на якому правовому титулі буде здійснювати фермерське господарство права володіння та користування земельними ділянками своїх членів, яким чином це юридично оформити тощо.

Істотним та досить поширеним техніко-юридичним дефектом земельного права України є *декларативність його норм*. Декларативність правових норм проявляється у технічній чи юридичній неможливості їх виконання, використання, дотримання чи застосування. Так, технічна неможливість зумовлюється відсутністю необхідного фінансування, відповідального за їх виконання органу, нереальністю строків виконання тощо. Юридична неможливість полягає у відсутності юридичного механізму реалізації вказаних норм, зокрема у випадку невизначеності зобов'язаних осіб при наданні певних земельних прав, відсутності санкцій за порушення правових приписів, посиленні на неіснуючі нормативно-правові акти тощо. Переважно декларативний характер мали постанови Верховної Ради України 1990 р. та 1992 р., якими було проголошено земельну реформу. Декларативні норми містяться також у постановах Парламенту України, які приймаються за результатами парламентських слухань із земельних питань.

До техніко-юридичних дефектів земельно-правових норм можна віднести *надмірну конкретизацію та невиправдану деталізацію* моделей поведінки суб'єктів земельних правовідносин. Вихід за межі правотворчої конкретизації призводить до суттєвого ускладнення правового регулювання земельних відносин, наслідком якого є зупинення тих чи інших явищ у суспільному житті або ж створення ситуацій, коли найменше відхилення особи від нормативно закріпленого правила поведінки має наслідком юридичну відповідальність. За таких умов надмірну конкретизацію земельно-правових норм можна розглядати як дефект у механізмі земельно-правового регулювання, що створює перешкоди реалізації земельних прав суб'єктів, знижує інвестиційну привабливість землі, провокує зростання рівня корупції та хабарництва у сфері земельних відносин. Зокрема, такий юридичний дефект як надмірна конкретизація притаманний

нормі, закріпленій у ст. 104 ЗК України, відповідно до якої власники та землекористувачі земельних ділянок можуть вимагати припинення діяльності на сусідній земельній ділянці, здійснення якої може призвести до шкідливого впливу на здоров'я людей, тварин, на повітря, земельні ділянки та інше. В юридичній науці зазначається, що вказане повноваження належить до категорії прав на захист, які передбачені у ст. 16 ЦК України та ст. 152 ЗК України. Тому право землевласників і землекористувачів вимагати усунення будь-яких порушень їх прав на землю, навіть якщо ці порушення не пов'язані з позбавленням права володіння земельною ділянкою, охоплює і випадок ст. 104 ЗК України [5, с. 30].

Проведення класифікації юридичних дефектів земельно-правових норм у механізмі правового регулювання земельних відносин можливо й за іншими критеріями. Залежно від результатів негативного впливу на досягнення мети правового регулювання земельних відносин, юридичні дефекти можуть ускладнювати таке регулювання або взагалі його унеможливити. Суттєво ускладнюють правове регулювання земельних відносин такі дефекти земельно-правових норм як колізія, конкуренція, дублювання, невиправдане використання бланкетних та відсилочних норм, надмірна конкретизація та невиправдана деталізація земельно-правових норм, дефекти земельно-правової термінології, невизначеність земельно-правових норм. Так, наявність юридичних колізій значно ускладнює правове регулювання, оскільки в даному випадку необхідно віднайти колізійну норму або скористатись темпоральним, ієрархічним чи змістовним правоположенням для вірного обрання правової норми.

Наявність таких юридичних дефектів земельно-правових норм як прогалини, юридичні дефекти внутрішньої форми, структури земельно-правової норми, декларативність земельно-правових норм може повністю унеможливити досягнення мети правового регулювання земельних відносин. Наприклад, відповідно до ст. 140 ЗК України однією із підстав припинення права власності на земельну ділянку є її конфіскація. У ст. 148 цього Кодексу зазначено, що земельна ділянка може бути конфіскована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом. Водночас, ні в адміністративному, ні в кримінальному законодавстві не визначено ні випадки, ні обсяг, ні порядок конфіскації саме земельної ділянки як особливого об'єкта земельних правовідносин. Не прийнято також спеціального закону, який би визначив особливості та порядок конфіскації земельних ділянок права приватної власності.

Отже, на підставі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1) юридичні дефекти земельно-правових норм можуть бути класифіковані за різними критеріями: а) за земельно-правовими інститутами на юридичні дефекти загальної частини земельного права України та юридичні дефекти особливої частини земельного права України; б) залежно від змісту юридичних дефектів вони поділяються на логіко-структурні та техніко-юридичні; в) залежно від результатів негативного впливу на досягнення мети правового регулювання земельних відносин, юридичні дефекти можуть ускладнювати таке регулювання або взагалі його унеможливити;

2) логіко-структурні дефекти з'являються у випадку недотримання правил логіки при побудові правової норми та її закріпленні в тексті нормативно-правового акта, а також коли порушуються вимоги щодо структури правової норми (юридичні дефекти внутрішньої форми, структури земельно-правової норми, колізія, конкуренція, прогалини, дублювання);

3) техніко-юридичні дефекти земельно-правових норм виявляються у недоліках форми правової норми, внаслідок недотримання вимог нормотворчої техніки при підготовці проектів нормативно-правових актів (дефекти земельно-правової термінології, невиправдане використання бланкетних та відсилочних норм, невизначеність земельно-правових норм, декларативність, надмірна конкретизація та невиправдана деталізація норм земельного права).

Список використаних джерел

1. Мірошніченко А. М. Колізії в правовому регулюванні земельних відносин в Україні : монографія / А. М. Мірошніченко. – К. : Алеута; КНТ; ЦУЛ, 2009. – 268 с.
2. Мірошніченко А. М. Поняття та види земельно-правових колізій / А. М. Мірошніченко // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2007. – № 7. – С. 91-101.
3. Погребняк С. П. Колізії у законодавстві України та шляхи їх переборення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / С. П. Погребняк. – Х. : Націон. юрид. академія України ім. Ярослава Мудрого, 2001. – 19 с.
4. Незнамова З. А. Коллизии в уголовном праве : [монографія] / З. А. Незнамова. – Екатеринбург : Изд-во Cricket. 1994. – 284 с.
5. Заєць О. Онтологічні та еколого-правові аспекти добросусідства за земельним законодавством України / О. Заєць // Вісн. Київського національного ун-ту ім. Тараса Шевченка. Юрид. науки. – 2012. – Вип. 92. – С. 28-31.

УДК 340.143+351.74

ПРИНЦИП ВІДКРИТОСТІ ТА ПРОЗОРОСТІ У ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Наливайко Л.Р.

(доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, Віце-президент
Асоціації українських правників)

***Анотація.** У статті аналізується принцип відкритості та прозорості як основа діяльності Національної поліції України. Розкрито сутність та зміст термінів «відкритість», «прозорість»; проведено їх порівняльний аналіз. На основі доктринальних положень та чинного законодавства виділено організаційно-правові форми реалізації принципу відкритості та прозорості діяльності Національної поліції.*

***Ключові слова:** громадськість, Національна поліція, громадянське суспільство, демократична держава, відкритість, прозорість, транспарентність, публічна інформація.*

***Аннотация.** В статье анализируется принцип открытости и прозрачности как основа деятельности Национальной полиции Украины. Раскрыты сущность и содержание терминов «открытость», «прозрачность»; проведен их сравнительный анализ. На основе доктринальных положений и действующего законодательства выделены организационно-правовые формы реализации принципа открытости и прозрачности деятельности Национальной полиции.*

***Ключевые слова:** общественность, Национальная полиция, гражданское общество, демократическое государство, открытость, прозрачность, транспарентность, публичная информация.*

***Summary.** The article analyses the principle of openness and transparency as the basis for the National police of Ukraine activity. There was emphasized the necessity of creating the system of social partnership among police and civil society institutions, which presupposes functioning of the first ones on the grounds of the principle of openness and transparency.*

It was singled out that openness and transparency make the fundamental principle for the police activity and the strategic element for creating high-quality interaction among them and the public.

The article states that the openness in the National police activity lets citizens get the adequate notion and form the critical opinion about its representatives activity on the grounds of democracy. The openness presumes the whole range of social, economic and political forces. It was defined that transparency reinforces the police responsibility and the level of trust to them, ensures reverse connection in both directions. Transparency makes the work of police understandable, presupposes the possibility of interaction among citizens, their unions, legal persons with police while realizing the state policy, influence the decision and these bodies activity, gives access to all available, objective and authentic information about their activity. So, it is a critical element of police activity.

On the basis of doctrine statements and law in force the organizational-legal forms of transparency and openness principles realization in the activity of the National police of Ukraine have been defined.

The following conclusion has been made: openness – means being informed about police actions and transparency – is a real possibility to influence their activity. Guaranteeing police activity on the grounds of the principle of openness and transparency is necessary to achieve different aims, while the main goal is strengthening public trust to the National police, which will further on assist the effective development of civil society in Ukraine.

***Key words:** the public, society, the National police, civil society, democratic state, openness, transparency, public information.*